

การออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
ปรารธนา ศิริสานต์^{1*} และ นิรัช สูดสังข์²

Product design of lamps from the cut paper art of Thai tradition
Prattana Sirisan^{1*} and Nirat Soodsang²

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

²อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก

¹Graduate Students, Department of Art and Design, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

²Lecturer, Faculty of Architecture, Naresuan University, Phitsanulok

*Corresponding author E-mail address: freenanza_17@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี และนำไปออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีของไทย มาประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานของผลิตภัณฑ์โคมไฟที่ออกแบบโดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี ในขั้นตอนแรกมีวิธีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก เอกสาร เว็บไซต์ เพื่อความรู้พื้นฐาน สร้างแนวความคิดและกำหนดกรอบการศึกษาข้อมูล สภาพทั่วไปของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี จากนั้นลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ภายใต้กรอบแนวความคิดจากการศึกษาเอกสาร เว็บไซต์ โดยเข้าสู่พื้นที่แหล่งผลิตภัณฑ์ เริ่มวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร เว็บไซต์ สัมภาษณ์ปราชญ์พื้นบ้าน และข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวความคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ จากนั้นเริ่มกระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี จากการกำหนดในเบื้องต้น มาออกแบบและสร้างผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ และทดสอบความพึงพอใจจากประชากรที่ใช้บริการถนนคนเดินทุกวันเสาร์ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน สรุปและประเมินผล อภิปราย และนำเสนอผลงานและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี

ผลจากการวิจัยพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ ได้ส่งเสริมภาพลักษณ์และเกิดการนำศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี ที่เดิมใช้แต่ในการเทศกาลงานบุญต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจโคมไฟ 2 รูปแบบ มีค่าเฉลี่ย (x) รวม 4.18 และ 2.95

คำสำคัญ : การออกแบบผลิตภัณฑ์, โคมไฟ, ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี

Abstract

The purpose of this study was to investigate the identity of Tradition Thai in paper cutting, which then transform into a design of a lighting product. In order to preserve the tradition and heritage of Thailand as part of a art of Thai cut paper has transferred into a design of a tradition lamp. The first step is to study the information from the website, and related articles to know the basics and establish a framework of ideas and information. General state of the art of Thai tradition in paper cutting, and the area to store field data, becomes an important issue under the conceptual framework of the documentation site. By visiting the area, the study involved analyzed data from interviews, documents, web sites, local scholars, and data from the area, to then define the concept of product design, into the process of design and creativity. Under the conceptual framework for product design using traditional Thai art of paper cutting tradition, the design is a lamp. The satisfaction form level was collected people who attend the walking street on every Saturday. Using a sample of 30 people and evaluate the discussions and presentations and guidelines for the design of lighting products, the Thai art of paper cutting tradition then translated into a design that reflect a concepted representation of paper lamp.

The results of the study found that the design of this product. promote the art of paper cutting and Thai traditions, which an original used, but has a festive merit content. By analyzing data from a survey of the satisfaction, a use as a daily life object has also been achieved.

Keywords: Product design, lamps, paper cutting art of Thai tradition

บทนำ

ศิลปะการตัดกระดาษเป็นลวดลาย หรือลายฉลุ เป็นศิลปะภูมิปัญญาของไทย ที่บรรพบุรุษได้ฝากไว้เป็นสมบัติของชาติ ใช้ตกแต่งสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมบุญหรืองานมงคลต่างๆ เช่น งานอุปสมบท งานหมั้น แต่งงาน ทำบุญบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ซึ่งนับวันยิ่งจะเลือนหาย ปัจจุบันมักจะเห็นแต่ในงานบุญ หรืองานเทศกาลบ้าง เพื่อเป็นการสืบสานการตัดกระดาษของไทย จึงได้นำศิลปะการตัดกระดาษมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในผลิตภัณฑ์ชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เห็นคุณค่าและอนุรักษ์สืบต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพทั่วไปของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี และนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟประยุกต์ให้เป็นของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี ให้เห็นถึงความสำคัญและเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้จักและรักษารูปแบบการตัดกระดาษนี้ไว้สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงอัตลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษเป็นลวดลาย
2. เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยประยุกต์ลวดลายจากศิลปะการตัดกระดาษแบบประเพณีไทย เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดประเพณี และสามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อหาความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำการออกแบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลิตภัณฑ์โคมไฟสามารถสื่อถึงอัตลักษณ์ลวดลายศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
2. ผลิตภัณฑ์โคมไฟ สามารถใช้งานได้จริงและสวยงาม ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์โคมไฟ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ซึ่งมีอยู่ 2 ประการคือ

1. ผลิตภัณฑ์โคมไฟ สามารถอำนวยความสะดวกประโยชน์ด้านหน้าที่การใช้อย่างได้ดี มีประสิทธิภาพด้านความปลอดภัย ลักษณะโครงสร้างสามารถดึงดูดความสนใจได้ดี
2. ผลิตภัณฑ์โคมไฟ สามารถสื่อสารและสร้างผลกระทบทางจิตวิทยาแก่ผู้บริโภค โดยใช้ความรู้แขนงศิลปะเข้ามาสร้างให้มีคุณลักษณะต่างๆ เช่น ความมีเอกลักษณ์ของลวดลาย สีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน สามารถรับรู้ถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประโยชน์ด้านการใช้อย่างของโคมไฟ ความงามที่เกิดขึ้นภายใต้การสร้างสรรค์ผลงาน สามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดความพึงพอใจในการออกแบบโคมไฟ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - ประชากร ได้แก่ ผู้เข้ามาใช้บริการถนนคนเดิน จังหวัดพิษณุโลก ในทุกวันเสาร์ จำนวน 300 คน ต่อช่วงเวลา 19.00-21.00 น. (ตลาดนัดรวบรวมสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสินค้า OTOP ของจังหวัดพิษณุโลก)
 - กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เข้ามาใช้บริการถนนคนเดิน จังหวัดพิษณุโลก ในทุกวันเสาร์ จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)
2. ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรต้น คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
- ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณีของกลุ่มตัวอย่าง

3. ขอบเขตของเนื้อหา

- ศึกษาข้อมูลของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลในการหาอัตลักษณ์ของชุมชน นำไปพัฒนาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์
- ศึกษากรรมวิธีในการตัดลวดลาย
- ศึกษากระบวนการหลักการออกแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยต้องทำการศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา จากนั้นทำการออกแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยจัดทำแบบร่างรูปแบบต่างๆ แล้วสร้างเครื่องมือ ประเมินผลและวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง โดยสอบถามความพึงพอใจในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์โคมไฟ จำนวน 30 คน แล้วนำวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เว็บไซต์ เพื่อให้ได้ความรู้และข้อมูลพื้นฐาน สร้างแนวความคิดและกำหนดกรอบการศึกษาข้อมูล สภาพทั่วไปของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม ภายใต้กรอบแนวความคิดจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์และสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน คือคุณตาชื่น ดีหมื่น 74 ม.3 ต.ท้อแท้ อ.วัดโบสถ์ จ.พิษณุโลก อายุ 85 ปี โดยเข้าสู่พื้นที่แหล่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ให้ความสนใจ รวมไปถึงแหล่งการจัดจำหน่าย (จากภาพที่ 1-9)

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์ สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และข้อมูลจากการลงพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 กระบวนการพัฒนาออกแบบและสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ จากการกำหนดในเบื้องต้น มาออกแบบและสร้างผลงานการออกแบบผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 5 ทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างจากผู้มาใช้บริการถนนคนเดิน จังหวัดพิษณุโลก และสรุปประเมินผล อภิปราย นำเสนอผลงาน แนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี

ภาพที่ 1 - 2 ศึกษาวิธีการตัดกระดาษลวดลายแบบไทยประเพณี

โดยการสาธิตจากคุณตาชื่น ดีหมื่น อายุ 85 ปี

ภาพโดย : ประรณนา ศิริสานต์, 2554

ภาพที่ 3 - 7 ทดลองวิธีการตัดกระดาษลวดลายแบบพวงมโหตร
โดยการสาธิตจากคุณตาชื่น ดีหมื่น อายุ 85 ปี ภาพโดย : ประรณนา ศิริสานต์, 2554

ภาพที่ 8-9 กระดาษใยกล้วย ที่นำมาประยุกต์ในการทำลวดลายของโคมไฟ
ภาพโดย : ประรณนา ศิริสานต์, 2554

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่อสรุปและเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อโคมไฟทั้ง 2 แบบ จากกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบของโคมไฟ

นิยามศัพท์เฉพาะ

โคมไฟ หมายถึง อุปกรณ์ที่ใช้ในการยึดติด ป้องกัน และช่วยการกระจายแสงของหลอดไฟ ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 แบบ คือ โคมไฟเพดาน โคมไฟผนัง และโคมไฟตั้งพื้นหรือตั้งโต๊ะ

โคมไฟเพดาน หมายถึง โคมไฟที่ติดเหนือศีรษะ บริเวณฝ้าเพดาน หรือห้องลงมาจากเพดาน เช่น โคมไฟห้อยเพดาน หรือไฟช่อระย้า (Pendant) ที่มีรูปแบบต่าง ๆ ให้เลือกมากมาย ทั้งที่ทำจากแก้ว พลาสติก โลหะ หรือเซรามิค มีทั้งแบบโคมไฟธรรมดา (Shade) ราคาไม่แพงไปจนถึงโคมไฟแขวนเดือย (Chandelier) ที่ประกอบไปด้วยหลอดไฟเล็ก ๆ มากมาย สวยงาม

ให้แสงสว่างและความร้อนมาก กินไฟมาก ราคาแพง ไฟติดเพดาน (Ceiling-Mounted Light) มีทั้งแบบดวงโคมที่ยึดติดกับฝ้าเพดาน ประกอบไปด้วยที่ครอบ หรือโປ้ทำจากแก้ว หรือพลาสติกคลุมหลอดไฟเพื่อช่วยในการกระจายแสง เช่น โคมไฟโປ้กลมสำหรับหลอดไฟลูออเรสเซนต์ หรือโคมไฟชาลาเปาสำหรับหลอดไส้ เป็นต้น และแบบที่ติดตั้งโดยเจาะฝ้าเพดานฝังซ่อนดวงโคมไว้ภายใน ที่เราเรียกกันว่า ไฟดาวน์ไลท์ (Down light) ซึ่งให้แสงสว่างได้ดี สามารถเลือกใช้ชนิดของหลอดไฟ ลักษณะของแสงที่ส่องลงมา และทิศทางการส่องของแสงได้หลายแบบเป็นได้ทั้งไฟพื้นฐานและไฟสร้างบรรยากาศ

โคมไฟผนัง หมายถึง ที่ใช้ยึดติดกับผนัง มีให้เลือกหลากหลายรูปแบบเช่นกัน การกระจายแสงส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับลักษณะของโປ้ มีทั้งแบบให้แสงส่องออกมาตรง ๆ หรือแบบสะท้อนเข้าผนังเพื่อสร้างบรรยากาศให้กับห้อง เป็นต้น

โคมไฟตั้งพื้น ตั้งโต๊ะ หมายถึง โคมไฟแบบลอยตัวที่ช่วยในการให้แสงสว่างตามจุดต่างๆ เป็นพิเศษ เช่น ในบริเวณที่นั่งอ่านหนังสือโต๊ะทำงาน หรือโต๊ะหัวเตียง และยังใช้เป็นของประกอบการตกแต่งในห้องชุดร่วมกับชุดเฟอร์นิเจอร์อื่น ๆ อีกด้วย เช่น ชุดรับแขก ชุดทานอาหาร เป็นต้น มีรูปแบบและวัสดุให้เลือกมากมายหลายราคา

การตัดกระดาดแบบไทยประเพณี หมายถึง ศิลปะการตัดกระดาดเป็นลวดลาย หรือลายฉลุ เป็นศิลปะภูมิปัญญาของไทย ที่บรรพบุรุษได้ฝากไว้เป็นสมบัติของชาติ ใช้ตกแต่งสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมบุญหรืองานมงคลต่างๆ เช่น งานอุปสมบท งานหมั้น แต่งงาน ทำบุญบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณีสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพทั่วไปและอัตลักษณ์ศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณี

ศิลปะไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความงามงดงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละมุนละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตา ตื่นใจอย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพโดยเฉพาะคนไทย เมื่อเราได้สัมผัสความเป็นมาของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณีและศาสนาเป็น เครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน ดังนั้น ความผูกพันของจิตใจจึงอยู่ที่ธรรมชาติแม่น้ำและพื้นดิน สิ่งหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดการบูรณาการเป็นความคิด ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงาม ที่สำคัญวัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่งๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นี้คือผลงานของมนุษย์นั่นเองที่เรียกว่า ศิลปะไทย (ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2553.)

ปัจจุบันศิลปะไทย กำลังจะถูกกลืนเมื่ออิทธิพลทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่สังคมเก่าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งการสื่อสารได้ก้าวไปล้ำยุคมาก จนเกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยอดีต โลกใหม่ยุคปัจจุบันทำให้คนไทยมีความคิดทางไกลตัวเองมากขึ้น และอิทธิพลดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยลืมนั่นตัวเราเองมากขึ้นจนกลายเป็นสิ่งสับสน อยู่กับสังคมใหม่อย่างไม่รู้ตัว มีความวุ่นวายด้วยอำนาจแห่งวัฒนธรรมสื่อสารที่รับเร่งรวดเร็วจนลืมนั่นความเป็น เอกลักษณ์ของชาติ เมื่อเราหันกลับมามองตัวเราเองใหม่ ทำให้ดูห่างไกลเกินกว่าจะกลับมาเรียนรู้ว่า พื้นฐานของชาติบ้านเมืองเดิมเรานั้น มีความเป็นมาหรือมีวัฒนธรรมอย่างไร ความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้เราลืมนั่นตัวเราเอง การมีวิถีชีวิตกับสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องตื่นรู้กับปัญหาต่างๆ ที่วิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถ้าเรามีปัจจุบันโดยไม่มีอดีต เราก็จะมีอนาคตที่คลอนแคลนไม่มั่นคง การดำเนินการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในครั้งนี้ จึงเป็นเสมือนการค้นหาค้นหาอดีต โดยเราชาวศิลปะต้องการให้อนุชนได้มองเห็นถึงความสำคัญของบรรพบุรุษผู้สร้างสรรค์ศิลปะไทย ให้เราทำหน้าที่สืบสานต่อไปในอนาคต

ศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณี มีลวดลาย หรือการฉลุที่หลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ภูมิปัญญาของไทย ศิลปะการตัดกระดาดเป็นลวดลาย หรือลายฉลุ เป็นศิลปะภูมิปัญญาของไทย ที่บรรพบุรุษได้ฝากไว้เป็นสมบัติของชาติ ใช้ตกแต่งสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมบุญหรืองานมงคลต่างๆ เช่น งานอุปสมบท งานหมั้น แต่งงาน ทำบุญบ้าน ขึ้นบ้านใหม่ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เพื่อแสดงการสังสรรค์รื่นเริงตามงานนั้นๆ ลวดลายที่นิยมใช้และพบเห็นได้ทั่วไปมีชื่อลวดลายดังนี้ (จากภาพที่ 10-18)

- ลายประจายามสี่กลีบ
- ลายประจายามสี่กลีบสอดไส้
- ลายประจายามสี่กลีบปากลาย

- ลายดอกจัน
- ลายดอกจันกลีบซ้อน
- ลายกลีบบัว
- ลายดาวเพดานกลีบบัวซ้อน
- ลายดาวเพดาน 8 กลีบ
- ลายดาวเพดานซ้อนลาย
- ลาย 8 กลีบดาวกระจาย
- ลาย 8 ทิศ
- ลายคลื่น
- ลายหยัก

ภาพที่ 10 - 11 แสดงลวดลายต่างๆ ของศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณี
ลายประจํายามสี่กลีบ, ลายประจํายามสี่กลีบสอดไส้

ภาพโดย : สมบุญ ผิวลออ, ศิลปะการตัดกระดาดเป็นลวดลาย, 2552

ภาพที่ 12 แสดงลวดลายต่างๆ ของศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณี
ลายประจํายามสี่กลีบปากลาย

ภาพโดย : สมบุญ ผิวลออ, ศิลปะการตัดกระดาดเป็นลวดลาย, 2552

ภาพที่ 13-15 แสดงลวดลายต่างๆ ของศิลปะการตัดกระดาดแบบไทยประเพณี
ลายดาวเพดาน, ลายดาวเพดาน 8 กลีบ, ลายดาวเพดานซ้อนลาย ตามลำดับ

ภาพโดย : สมบุญ ผิวลออ, ศิลปะการตัดกระดาดเป็นลวดลาย, 2552

ภาพที่ 16-18 แสดงลวดลายต่างๆ ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
ลายดอกจันทน์ซ้อนลาย, ลาย 8 กลีบดาวกระจาย, ลาย 8 กลีบซ้อน ตามลำดับ
ภาพโดย : สมบุญ ผิวลออ, ศิลปะการตัดกระดาษเป็นลวดลาย, 2552

การดำเนินงานวิจัย เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งได้ดังนี้

ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณีนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วจะนิยมใช้กระดาษสี หรือกระดาษว่าดัดเป็นแผ่น
และเล่นลวดลายต่างๆ เพื่อนำไปติดกับเสา หรือผนัง ตามงานบุญหรือเทศกาลประเพณี หรือมักใช้ทำเป็นข้อฟ้า
เพื่อติดเสาตั้งไว้ที่หน้าวัด

การออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยการใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณีนั้น ได้ทำการออกแบบโคมไฟ เพื่อ
สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยการนำกระดาษเย็บกลายมาเป็นวัสดุทำลวดลายแทนกระดาษว่าดสี เพื่อความคงทนกว่า และ
รูปแบบที่ร่วมสมัย เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดเข้าสู่ท้องถิ่น จึงได้รูปแบบผลิตภัณฑ์ดังนี้ (จากภาพที่ 19-20)

ภาพที่ 19 - 20 ผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี
ภาพโดย : ประรณนา ศิริสานต์, 2554

การวิเคราะห์ความพึงพอใจ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยการใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี โดยทำการ
ออกแบบและประเมินผลความพึงพอใจในรูปแบบของโคมไฟทั้ง 2 แบบจากกลุ่มตัวอย่าง

ภาพที่ 21 โคมไฟรูปแบบที่ 1

ภาพที่ 22 โคมไฟรูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 1 เป็นโคมไฟลักษณะโค้ง ตัวโครงสร้างด้านในทำจากไม้ไผ่ตัด ตัดลวดลายด้านนอกนำเอาลวดลายดอกจันทน์มาประยุกต์ใช้

รูปแบบที่ 2 เป็นโคมไฟทรงกระบอก ขึ้นรูปด้วยกระดาษใยกล้วย ไม่มีโครงสร้างด้านใน ลวดลายด้านนอก นำเอาลวดลายประจำยามสีกลีบมาประยุกต์ใช้

การวิเคราะห์ความพึงพอใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยการใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี โดยทำการออกแบบและประเมินผลความพึงพอใจในรูปแบบโคมไฟ ทั้ง 2 ชิ้นจากกลุ่มตัวอย่าง ได้ดังนี้

สรุปและประเมินผล รูปแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ โดยการใช้ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี โดยวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ การถ่ายทอดอัตลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี พิจารณาทางด้านความสวยงาม และพิจารณาทางด้านวัสดุ ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางข้อมูล 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลำดับ	รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	14	46.7
	หญิง	16	53.3
	รวม	30	100.0
2	อายุ		
	ต่ำกว่า 20	10	33.3
	20-35 ปี	13	43.3
	36-50 ปี	7	23.3
	รวม	30	100.0
3	รายได้		
	ต่ำกว่า 5,000 บาท	7	23.3
	5,000 – 10,000 บาท	18	60.0
	10,001 – 20,000 บาท	5	16.7
	รวม	30	100.0
4	อาชีพ		
	หน่วยงานของรัฐ	6	20.0
	รับจ้าง	4	13.3
	ธุรกิจส่วนตัว	2	6.7
	หน่วยงานของเอกชน	10	33.3
	นักศึกษา	8	26.7
	รวม	30	100.0

จากตารางที่ 1 เป็นส่วนที่แสดงค่าแสดงค่าความถี่ และร้อยละของเพศ อายุ รายได้ การศึกษา และอาชีพ ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทำให้ทราบว่าเพศหญิง กรอกแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย ช่วงอายุระหว่าง 20-35 ปี และมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 5,000 – 10,000 บาท ต่อเดือน อาชีพส่วนมากทำงานให้กับหน่วยงานของเอกชนและนักศึกษา

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของโคมไฟทั้ง 2 รูปแบบ (n=30)

ลำดับ	รายการ	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2	
		$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
1.	การถ่ายทอด อัตลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี				
1.1	สามารถสื่อถึงศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี	4.36	0.55	3.13	1.38
1.2	สามารถเป็นของที่ใช้ได้เป็นประจำวัน	3.73	0.63	2.86	1.04
1.3	สามารถแสดงลวดลายได้ชัดเจน	4.30	0.70	3.03	1.21
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.13	0.42	4.21	0.58
2.	พิจารณาทางด้านความสวยงาม				
2.1	รูปแบบแสงสวยงาม	4.06	0.78	2.56	1.16
2.2	มีรูปทรงที่สามารถถ่ายทอดลวดลายได้สวยงาม และแสดงอัตลักษณ์ของแต่ละลวดลาย	4.36	0.80	2.93	1.28
	ค่าเฉลี่ยรวม	4.21	0.42	3.01	0.62
3.	พิจารณาทางด้านวัสดุ				
3.1	ความเหมาะสมในการใช้วัสดุ	4.26	0.58	3.16	1.14
3.2	ความเหมาะสมของรูปแบบโคมไฟ	4.16	0.64	3.00	1.01
	ค่าเฉลี่ยรวม	2.75	0.86	3.08	0.72
	ผลรวมค่าเฉลี่ย	4.18	0.30	2.95	0.40

จากตารางที่ 2 ผลของการเปรียบเทียบพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการถ่ายทอด อัตลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณีในรูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ย 4.13(0.42) 4.21(0.58) ตามลำดับ ส่วนทางด้านพิจารณาทางด้านความสวยงามมีความพึงพอใจต่อรูปแบบที่ 1 รูปแบบที่ 2 โดยมีค่าเฉลี่ย 4.21(0.42) 3.01(0.62) ตามลำดับ และด้านพิจารณาทางด้านวัสดุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 1 โดยมีค่าเฉลี่ย 2.75(0.86) 3.08(0.72) ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารและภาคสนาม ผู้วิจัยทำการออกแบบภาพร่างผลิตภัณฑ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย ความงาม ความเหมาะสมภายใต้ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์โคมไฟให้คำนึงถึงลวดลายของศิลปะแบบไทยประเพณี และนำมาประยุกต์ลวดลายให้เหมาะสม และเข้าสมัย เพื่อสามารถเป็นโคมไฟที่ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน และสามารถมองแล้วสื่อถึงเอกลักษณ์ของศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณีได้ ทำให้ทราบผลตอบของผู้บริโภคมีความพึงพอใจมาก อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ศิลปะการตัดกระดาษให้สืบทอดต่อไปในอนาคต

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางจากผลงานการสร้างสรรค์การสืบสานของ นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร พบว่ามีสอดคล้องกับงานวิจัยในด้านสืบสานประเพณีศิลปะการตัดกระดาษแบบโบราณ โดยการนำมาทำโคมไฟ ซึ่งท่านได้สร้างสรรค์งานด้านโคม ตุ๊กตานา โดยได้พัฒนาลวดลายโบราณให้สวยงามมากขึ้น และได้คิดออกแบบลวดลายประดับตกแต่งขึ้นเองให้เหมาะสมกับสิ่งประดิษฐ์ต่างๆได้ดี อีกทั้งยังได้พัฒนารูปแบบการผลิตโคม-ตุ๊กตานาให้ทำได้ง่ายขึ้นต่างจากอดีต และผลของการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยอีกฉบับหนึ่งของ นริศ วตินานนท์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม พระเกียรติ (2545) เรื่องศิลปะกระดาษตัดของจีน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ว่า การนำศิลปะการตัดกระดาษในวิถีชาวบ้าน มาประดิษฐ์เป็นลวดลายบนสิ่งของเครื่องใช้ รวมไปถึงโคมไฟประดับ ที่มีลวดลายลักษณะแบบประเพณีไทยต่างๆ สามารถบอกเรื่องราวได้ ดังกล่าวว่า "กระดาษตัด" เป็นรูปแบบศิลปะอย่างหนึ่งที่สร้างขึ้นโดยการสลักหรือแกะลายบนกระดาษ การใช้กระดาษตัดในวิถีชีวิตชาวบ้านแพร่หลายมาก มีการนำกระดาษตัดมาตกแต่งของขวัญบ้าง ประดับหน้าต่าง ในด้านความเชื่อก็มีการนำภาพเสือและมังกรมาติดตรงเพื่อขจัดสิ่งเลวร้าย นอกจากนี้มีการนำกระดาษมาใช้เป็นศิลปะตกแต่ง เช่น โคมไฟ (โดยเฉพาะโคมอาชาทะยาน) ซึ่งทุกปีในเทศกาลเอวียนเซียวหรือเทศกาลโคมไฟจะครึกครื้นมาก ด้วยเหตุที่อาศัยรูปแบบต่างๆ ของกระดาษตัดมาตกแต่งโคมไฟ กระดาษตัดจึงเป็นที่นิยม

แพร่หลาย กระดาษตัดจึงเป็นศิลปะที่มีคุณค่าและมีการพัฒนาจนกลายเป็นศิลปกรรม ที่ได้แพร่หลายไปทั่วโลก นับว่าเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของชาวจีน และน่ายกย่องอย่างยิ่งที่ได้อนุรักษ์ศิลปะอย่างนี้สืบต่อกันมาและถือว่าเป็น มรดกสิ่งหนึ่งของโลก เพราะนอกจากจะเป็นงานศิลปะอันหมายถึงอารมณ์สุนทรีย์แล้ว ยังหมายถึงความมีสมาธิจดจ่อทำงานตรงหน้า

ข้อเสนอแนะ

ควรส่งเสริมและสืบสานงานศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี ให้มีการพัฒนาหรือคงอยู่ต่อไป จากการสำรวจพบว่ามีความปัญหาในการส่งเสริม ดังนี้

1. ศิลปะการตัดกระดาษในหลายๆท้องถิ่น มีผู้สืบทอดหรือยังคงทำเป็นเพียงจำนวนน้อย
2. การศึกษาหรือเข้าถึงจึงเป็นสิ่งที่ค้นคว้าได้ยาก เพราะเป็นการสืบทอดรุ่นต่อรุ่น
3. การพัฒนาตลาด สามารถทำการประยุกต์ตลาดต่างๆ มาประกอบกันได้ ในลักษณะของชิ้นงานตามที่กำหนด
4. ผู้มีฝีมือประกอบอาชีพหลักอย่างอื่น ศิลปะการตัดกระดาษนี้ส่วนมากจะทำกันเฉพาะตามงานบุญ
5. การถ่ายทอดฝีมือ วิธีการ และวัฒนธรรมน้อยลง ควรมีการศึกษาและอนุรักษ์ศิลปะการตัดกระดาษแบบไทยประเพณี ให้มีบทบาทสำคัญ เพื่อให้คนรุ่นหลังภาคภูมิใจ และสืบทอดต่อไป

รายการอ้างอิง

จิรพันธ์ สมประสงค์.(2532).การสร้างสรรค์งานศิลปะกระดาษ.พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์

โอเดียนสโตร์

ชมรมส่งเสริมสลาล้านนา ร่วมสืบสานภูมิปัญญาล้านนา. ประวัติและผลงาน นายสิงห์แก้ว มโนเพ็ชร. [online] Available from http://www.salahlanna.com/advise_4.html

นริศ วศินานนท์.(2545). ศิลปะกระดาษตัด ของจีน. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ศิลปวัฒนธรรม.

วิยะดา สุขหัต. (2553). การตัดกระดาษเป็นลายฉลุ. วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยทีมงานทรูปลูกปัญญา.

เศรษฐมนตร์ กาญจนกุล. (2553). ศิลปะการตัดกระดาษพวงมโหตร. เศรษฐศิลป์ สนพ.

สมบุญ ผิวละออ. (2553). พวงมโหตร : ศิลปะการตัดกระดาษแบบโบราณ. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์, 2552.

สมบุญ ผิวละออ. (มิถุนายน 2553). ศิลปะการตัดกระดาษเป็นลวดลาย. วาดศิลป์, บจก.

Rasa Property (Development.พ2009).ลักษณะของโคมไฟชนิดต่างๆ. [online] Available from <http://www.banbangkok.com/index.php?topic=154.0>.